

TEKMOVANJE IZ ZNANJA PSIHOLOGIJE ZA SREDNJE ŠOLE

Tema: SOCIALNA PSIHOLOGIJA

DRŽAVNO TEKMOVANJE

21. marec 2025

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec!

Najprej na list za odgovore prilepi svojo šifro.

Po poli z vprašanji lahko poljubno pišeš; odgovori na njej se ne bodo upoštevali.

Vse svoje odgovore vpisuj na list za odgovore.

Preden odgovoriš na vprašanja, pozorno preberi navodila in vprašanja. Če se zmotiš, prečrtaj napačni odgovor in označi, kateri odgovor je pravilen. Če ocenjevalec ne bo mogel razbrati, kateri odgovor je označen kot pravilen, za odgovor ne dobiš nobene točke.

Piši čitljivo. Za pisalo lahko uporabljaš kemični svinčnik ali nalivno pero, drugih pisal in brisalca ni dovoljeno uporabiti.

Čas reševanja je 60 minut.

Veliko uspeha na tekmovanju!

Pri nalogah od 1 do 15 na list za odgovore zapiši odgovor, kot to zahteva naloga.
Piši z VELIKIMI TISKANIMI črkami.

1. Postopno prilagajanje posameznikovega vedenja socialnemu okolju imenujemo _____.
2. Notranji konstrukt, ki ga zgradimo v otroštvu ob interakciji s starši in določa naš odnos do sebe, sveta in do drugih ljudi, se imenuje _____.
3. Družinski člani se pogovarjajo o tem, kje bi radi preživeli poletne mesece. Mladoletna sin in hčerka sta vključena v proces izbire počitniške destinacije, čeprav imajo zadnjo besedo starši, ki zaslužijo denar in plačajo dopust.
Kako imenujemo vzgojni stil te družine? _____.
4. Katera psihološka panoga že več kot pol stoletja aktivno raziskuje področje diskriminacije žensk na trgu dela?
To je _____.
5. Kateri socialni psiholog je razlikoval pet hierarhično razvrščenih stopenj izražanja predsodkov?
To je: _____ (napiši priimek).
6. Raziskovalci so pri proučevanju odnosa med stališči in vedenjem ugotovili, da se ljudje pogosto zavzemajo za določene projekte, a nasprotujejo njihovi realizaciji v svojem okolju. Na primer, večina ljudi ima pozitivno stališče do komun za odvisnike, a le, dokler so v drugi vasi, drugem predelu mesta, torej čim dlje.
Kako imenujemo ta pojav? _____.
7. Med drugo svetovno vojno, ko so bili v Nemčiji na oblasti nacisti, so bili Judje fizično preganjani in sistematično pobijani. Katero obliko izražanja predsodkov ponazarja opisani primer?
To je: _____.
8. Posplošeno pozitivno predstavo o lastnem narodu imenujemo _____.
9. Družbene spremembe se kažejo tudi skozi spolne stereotipe. V prihodnosti je pri obeh spolih predviden porast egoizma, bahaštva, agresivnosti, pohlepnosti in arogantnosti, kar skupno imenujemo _____.

ZVEZA ZA TEHNIČNO KULTURO SLOVENIJE

10. Ljudje vedenja, ki so skladna s stereotipom, pripisujemo stabilnim osebnostnim značilnostim, s stereotipi neskladna vedenja pa razložimo z značilnostmi situacije.

Način, kako si razlagamo vedenja drugih, imenujemo_____.

11. Oglasi na televiziji gledalce pogosto spodbujajo k uživanju v dobri hrani in pijači, kar se lahko kaže kot spodbujanje neke skupine vrednot pri posamezniku. Katere?

To so: _____.

12. Jean Piaget je moralno presojanje, značilno za otroka, ki presoja na podlagi togih pravil, ki jih postavijo avtoritete, imenoval _____ morala.

13. Za najvišjo stopnjo moralnega presojanja je potrebno dobro razvito _____ mišljenje.

14. Spodaj so našteje štiri (od šestih) stopenj moralnega presojanja po Kohlbergu. Razvrsti jih, kot se pojavljajo v razvoju: od najzgodnejše do zadnje.

- A. Usmerjenost k družbeni pogodbi in demokratično sprejetim zakonom.
- B. Instrumentalno relativistična usmerjenost.
- C. Usmerjenost k zakonitosti in redu.
- D. Usmerjenost v skladne medosebne odnose.

Vrstni red: _____ (napiši črke, ki označujejo posamezne stopnje).

15. Miha med pisanjem matematične kontrolne naloge ne prepisuje od sošolke Minke, saj se boji, da ga bo učiteljica opazila in kaznovala.

Miha je na _____ ravni moralnega presojanja (poimenuj raven).

Pri nalogah od 16 do 25 na listu za odgovore obkroži črko P, če je trditev pravilna, oziroma črko N, če je trditev napačna.

16.	Oglas s podobami srečne družine in obljubo, da bo oglaševan izdelek osrečil tudi nas, skuša vplivati predvsem na kognitivno komponento našega stališča do oglaševanega izdelka.	P	N
17.	Vrednote izvirajo iz norm, ki so konkretni napotki za ravnanje.	P	N
18.	Kastni sistem v Indiji izjemoma <u>ni</u> oblika izražanja predsodkov, saj gre za zgodovinsko več tisoč let star način organiziranja stabilnih družbenih odnosov.	P	N
19.	V akademskih situacijah lahko ženske določene preizkuse znanja že implicitno razberejo kot stereotipno grožnjo v prid moškim in se na njih posledično slabše odrežejo.	P	N
20.	Inglehart in Welzel (2005, v Musek, 2015) v svoji raziskavi poročata, da za Slovence velja, da visoko cenijo vrednote avtonomnosti.	P	N
21.	Najbolj osebna in emocionalna lastnost komunikatorjev je privlačnost.	P	N
22.	Kohlberga pri raziskovanju moralnega presojanja ni zanimala vsebina sodbe, ampak način, kako je posameznik utemeljeval svojo odločitev.	P	N
23.	Postavljanje pravil in mej v vzgoji je dobro, saj otroku zagotavlja stabilnost in predvidljivost družinskega okolja.	P	N
24.	Za razumevanje diskriminacije na delovnem mestu (Svetek, 2019) je pomembno tudi poznavanje spolnih stereotipov.	P	N
25.	Če mladostnik zagovarja stališča, ki močno odstopajo od stališč drugih članov v skupini, ga ti bolj spoštujejo zaradi avtonomnosti njegovih pogledov na svet in ga imajo raje.	P	N

Pri nalogah 26 do 65 na listu za odgovore obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor.

26. Oče in mati sta podjetnika. Ker imata premalo časa za svoja dva otroka (tri leta in pet let), sta najela varuško, ki cel dan preživi z otrokoma. Kateri kategoriji vrednot dajeta prednost starša?
- A. Izpolnitvenim.
 - B. Potenčnim.
 - C. Moralnim.
 - D. Hedonskim.
27. Marlene Dietrich je bila svetovno slavna nemška igralka, ki je ob nastopu nacizma leta 1933 javno obsodila nacizem in zapustila Nemčijo. V tem vedenju lahko prepoznamo predvsem eno izmed komponent stališč, in sicer:
- A. Spoznavno komponento.
 - B. Dinamično komponento.
 - C. Empatično komponento.
 - D. Čustveno komponento.
28. Potenčna vrednota je:
- A. hrana.
 - B. telesna aktivnost.
 - C. slava.
 - D. skrb za druge.
29. Raziskave vrednot slovenske mladine (Miheljak, 2002) kažejo, da mladi najbolj cenijo:
- A. Zdravje, resnično prijateljstvo, družino.
 - B. Zdravje, denar, družino.
 - C. Denar, družino, prijateljstvo.
 - D. Družino, prijateljstvo, uspeh.
30. Katera od navedenih trditev ne velja za predsodke?
- A. So vrsta stališč do socialnih skupin.
 - B. Spremljajo jih močna čustva.
 - C. Odporni so proti spremembam.
 - D. Pri njih prevladuje kognitivna komponenta.

- 31. V socialni psihologiji pojav razvrščanja ljudi na »naše« in »vaše« imenujemo:**
- A. socialno zaznavanje.
 - B. socialno povzemanje.
 - C. socialno kategoriziranje.
 - D. socialno usmerjanje.
- 32. Katera trditev izraža spolni stereotip?**
- A. »Ženske niso sposobne voditi velikih podjetij.«
 - B. »Podpiram pravico samskih žensk do biomedicinske oploditve.«
 - C. »Sem proti splavu.«
 - D. »Ženske so čustvene, moški pa razumski.«
- 33. Še vedno se dogaja, da ženske in moški za isto delo ne prejemajo istega plačila. Ženske so plačane manj kot moški. Katera stopnja izražanja predsodkov je razvidna?**
- A. Ogovarjanje.
 - B. Izogibanje.
 - C. Diskriminacija.
 - D. Nasilje.
- 34. Katera trditev o stereotipni grožnji v povezavi s spolnimi stereotipi ni utemeljena z rezultati raziskav?**
- A. Moški in ženske so enako dovzetni za spolne stereotipe, ki jih prikazujejo kot različno kompetentne.
 - B. Moški so manj dovzetni za stereotipno grožnjo, ker imajo v družbi višji status in večjo socialno moč.
 - C. Prikazovanje žensk kot manj kompetentnih racionalizira družbeno neenakost v statusu in moči moških in žensk.
 - D. Testi inteligentnosti lahko pri ženskah vzbudijo stereotipno grožnjo, saj je inteligentnost stereotipno bolj povezana z moškimi.
- 35. Psihološka raziskava (1998) na Univerzi Princeton v ZDA je pokazala, da študenti menijo, da so Judje ambiciozni, materialistični, inteligentni, marljivi in iznajdljivi. Ta raziskava je proučevala:**
- A. etične stereotipe.
 - B. etnične predsodke.
 - C. etnične stereotipe.
 - D. verske predsodke.

36. Tjaša je bistra, učno uspešna srednješolka, s pozitivno samopodobo. V razredu pa kljub dobrim ocenam nima prijateljev. Pogosto za opis sošolcev uporablja opise, da so »brezvezni in kmetavzarski«. Katero eksistencialno naravnost v odnosu do sebe in do drugih bi lahko prepoznali v opisanem primeru?
- A. + odnos do sebe in + odnos do drugih
 - B. + odnos do sebe in - odnos do drugih
 - C. - odnos do sebe in + odnos do drugih
 - D. - odnos do sebe in - odnos do drugih
37. Primerjava vrednot med različnimi državami kaže, da:
- A. imajo države protestantske Evrope višje izražene sekularno-racionalne vrednote kot južnoazijske države.
 - B. imajo države protestantske Evrope nižje izražene sekularno-racionalne vrednote kot afriške države.
 - C. imajo afriške države nižje izražene vrednote preživetja kot angleško govoreče države.
 - D. imajo države Latinske Amerike nižje izražene tradicionalne vrednote kot bivše komunistične države.
38. Psihologi na različne načine razlagajo pomen privlačnosti komunikatorja v procesu prepričevanja. Katera od spodnjih razlag vpliv privlačnosti v procesu prepričevanja pojasnjuje preko identifikacije?
- A. Privlačne osebe bolj pritegnejo pozornost, zato imajo močnejši vpliv.
 - B. Poslušanje in gledanje privlačne osebe je ljudem v užitek.
 - C. S prevzemanjem stališč želimo postati podobni privlačni osebi.
 - D. Domnevamo, da ima privlačna oseba raje ljudi, ki se strinjajo z njo.
39. Kaj od spodaj navedenega ne velja za spolne stereotipe, velja pa za spolne predsodke?
- A. So poenostavljena pojmovanja o ženskah.
 - B. Na njihovo vsebino vplivajo vsi dejavniki socializacije.
 - C. Kažejo se v pojmovanju žensk kot manjvrednih.
 - D. Vplivajo na samovrednotenje in vedenje žensk.
40. S psihološkimi funkcijami družine se zadovoljijo:
- A. potrebe po varnosti.
 - B. potrebe po samoaktualizaciji.
 - C. kognitivne potrebe.
 - D. estetske potrebe.

41. **Katera vrsta socializacije poteka v izobraževalnem procesu, to je med učitelji in učenci?**
- A. Primarna socializacija.
 - B. Sekundarna socializacija.
 - C. Terciarna socializacija.
 - D. Resocializacija.
42. **Maja in Matevž se pogovarjata o vožnji pod vplivom alkohola. Maja pravi, da bi podprla zakon o trajnem odvzemu vozniškega dovoljenja osebam, ki vozijo v vinjenem stanju. Matevž pa ji reče: »Raziskave kažejo, da osebe, katerim je bilo odvzeto vozniško dovoljenje, pogosto še vedno vozijo in ukrepa o prepovedi vožnje ne upoštevajo.« Katera komponenta stališča se kaže v Majini in katera v Matevževi izjavi?**
- A. V Majini izjavi se kaže čustvena, v Matevževi pa kognitivna komponenta stališča.
 - B. V Majini izjavi se kaže kognitivna, v Matevževi pa dinamična komponenta stališča.
 - C. V Majini izjavi se kaže dinamična, v Matevževi pa čustvena komponenta stališča.
 - D. V Majini izjavi se kaže dinamična, v Matevževi pa kognitivna komponenta stališča.
43. **Katera od spodnjih trditev najboljše opisuje pomen družine v procesu primarne socializacije?**
- A. »Družina ima manj pomemben vpliv na nas kot vrstniki.«
 - B. »Vsakdo nosi v sebi svojo družino.«
 - C. »Šola je močnejši socializacijski dejavnik kot družina.«
 - D. »V odraslosti naša izvorna družina izgubi vpliv na nas.«
44. **»Na posvetovalnem referendumu o pravici do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja bom obkrožila za, saj verjamem v pravico vsakega posameznika, da sam odloča o svojem življenju in dostojanstveni smrti.« Katere komponente stališča glede pravice do evtanazije so izražene v tej trditvi?**
- A. Kognitivna in čustvena komponenta.
 - B. Dinamična in čustvena komponenta.
 - C. Kognitivna in dinamična komponenta.
 - D. Vse tri komponente stališč.
45. **Katera trditev kaže na diskriminacijo kot obliko izražanja predsodkov?**
- A. Zaposlene ženske v povprečju na uro zaslužijo manj kot moški.
 - B. V vojni so vojaki samo v nekaj dneh po zavzetju mesta ubile okrog 10.000 civilistov.
 - C. Na paradi ponosa so neznanci pretepli znanega mariborskega aktivista LGBTQIA+.
 - D. Otroci večinskega naroda se pogosto manj družijo z otroki drugih narodnosti.

46. Nekateri starši svojim otrokom omogočajo veliko svobode in jim redko postavljajo omejitve, saj želijo, da otroci razvijajo svojo individualnost in ustvarjalnost brez zunanega pritiska. Drugi starši postavljajo jasna pravila in vztrajajo, da se jih vsi držijo, vendar so obenem pripravljeni poslušati otroka in se z njim pogajati o določenih mejah. Katera dva vzgojna stila prepoznate v opisanem ravnanju staršev?
- A. Avtoritarnega in permisivnega.
 - B. Avtoritativnega in permisivnega.
 - C. Avtoritativnega in avtoritarnega.
 - D. Avtoritarnega in brezбриžnega.
47. Razlikujemo centralno in periferno smer spreminjanja stališč. Kaj ne velja za periferno smer?
- A. Je bolj običajna pri spreminjanju stališč, zlasti v vsakdanjem življenju.
 - B. Na spreminjanje stališč pogosto bolj vpliva komunikator kot vsebina sporočila.
 - C. Prevladuje selektivno izbiranje argumentov za svojo pozicijo.
 - D. V ospredju je iskanje novih informacij in argumentov o stališču.
48. »Janezova žena je smrtno bolna, vendar obstaja zdravilo, ki ji lahko reši življenje. Zdravilo je zelo drago, farmacevt pa ga ne želi prodati po nižji ceni ali na obroke. Janez nima dovolj denarja.« Dijaki so razpravljali o tem, ali bi Janez moral ukrasti zdravilo, da bi rešil ženo. Eden od dijakov je odgovoril: »Lahko ukrade, ker bo imel korist. Žena bo zanj skrbela na stara leta, drugi pa ga bodo spoštovali, ker si je upal to narediti.« Na katero stopnjo razvoja moralnega presojanja po Kohlbergu uvrstimo ta odgovor?
- A. Na 2. stopnjo: instrumentalno relativistična usmerjenost.
 - B. Na 3. stopnjo: usmerjenost v skladne medosebne odnose.
 - C. Na 4. stopnjo: usmerjenost k zakonitosti in redu.
 - D. Na 5. stopnjo: usmerjenost k družbeni pogodbi.
49. Dvanajstletna Metka prosi starše, naj ji dovolijo da gre s prijatelji na koncert svetovno znane glasbene skupine v Zagrebu. Mama ji odgovori: »Seveda, z očetom te imava zelo rada, ti kar pojdi in uživaj. To je edinstvena priložnost, da v živo poslušaš to skupino.« Kateri stil vzgoje je razviden iz mamine izjave?
- A. Avtoritativen.
 - B. Demokratičen.
 - C. Brezбриžen.
 - D. Permisiven.

50. **Kaj je najmanj značilno za mladostnika, ki je deležen avtoritarne vzgoje?**
- A. Uporništvo do avtoritet.
 - B. Podredljivost in pretirana prilagodljivost.
 - C. Težnja po podrejanju drugih oseb.
 - D. Postkonvencionalno moralno presojanje.
51. **Če družina spodbuja vrednote enakosti, svobode in odgovornosti, ima prevladujočo:**
- A. permisivno vzgojo.
 - B. brezбриžno vzgojo.
 - C. avtoritarno vzgojo.
 - D. avtoritativno vzgojo.
52. **Nizek nadzor otrokovega vedenja in njegovo visoko sprejemanje je značilno za:**
- A. permisivno vzgojo.
 - B. brezбриžno vzgojo.
 - C. avtoritarno vzgojo.
 - D. avtoritativno vzgojo.
53. **»Zob za zob, oko za oko,« je moralno presojanje, ki ga uvrstimo na:**
- A. 1. stopnjo: usmerjenost k poslušnosti zaradi strahu pred kaznovanjem.
 - B. 2. stopnjo: instrumentalno relativistično usmerjenost.
 - C. 3. stopnjo: usmerjenost v skladne medosebne odnose.
 - D. 4. stopnjo: usmerjenost k zakonitostim in redu.
54. **Kohlberg je moralni razvoj raziskoval z:**
- A. vedenjske perspektive.
 - B. kognitivne perspektive.
 - C. humanistične perspektive.
 - D. psihoanalitične perspektive.
55. **Katera od navedenih trditev o dejavnikih moralnega presojanja ni bila dokazana s psihološkimi raziskavami?**
- A. Odrasli najpogosteje presojujejo na 4. stopnji konvencionalne ravni.
 - B. Bolj inteligentni in izobraženi pogosteje presojujejo na postkonvencionalni ravni.
 - C. Šesta stopnja postkonvencionalne morale zahteva razvito abstraktno mišljenje.
 - D. Ljudje v pozni odraslosti vedno presojujejo na najvišji ravni.

56. **Kaj je značilno za vedenja ponotranjenja pri otrocih, vzgojenih z avtoritarnim vzgojnim stilom?**
- A. Otroci so bolj odporni na stres in imajo pozitivno samopodobo.
 - B. Otroci pogosto doživljajo zadovoljstvo in so čustveno stabilni.
 - C. Otroci doživljajo več stresa in imajo pogostejše samomorilne misli.
 - D. Otroci kažejo več agresivnosti in neubogljivosti v družinskem okolju.
57. **Raziskava dinamičnih spolnih stereotipov (Wilde in Diekman, 2005) je pokazala:**
- A. hitrejšo spreminjanje stereotipov pri moških kakor pri ženskah.
 - B. hitrejšo spreminjanje stereotipov pri ženskah kakor pri moških.
 - C. da se spolni stereotipi ne spreminjajo, saj so izjemno stari in utrjeni.
 - D. da se spolni stereotipi sicer spreminjajo, vendar pri obeh spolih enako hitro.
58. **Presojanje glede na pravila referenčne skupine ali širše družbe je značilno za eno od ravni moralnega presojanja. Katero?**
- A. Prekonvencionalno raven.
 - B. Konvencionalno raven.
 - C. Postkonvencionalno raven.
 - D. Nekonvencionalno raven.
59. **Spolni stereotipi so lahko:**
- A. zapovedni, spovedni in socialni.
 - B. prepovedni, produktivni in pripovedni.
 - C. zapovedni, prepovedni in opisni.
 - D. opisni, zapovedni in pripovedni.
60. **Raziskave kažejo, da uspeh moških na moško-tipskih nalogah ocenjevalci pripisujejo drugačnim vzrokom kot uspeh žensk na enakih nalogah, in sicer:**
- A. uspeh moških pojasnjujejo z zunanji atribucijami.
 - B. uspeh žensk pojasnjujejo s ponotranjenimi atribucijami.
 - C. uspeh moških pojasnjujejo z notranji atribucijami.
 - D. uspeh žensk pojasnjujejo s premičnimi atribucijami.
61. **»Ženske so čustvene in nežne.« »Italijanke so zgovorne, glasne in družabne.« Kaj velja za ti dve izjavi?**
- A. Prva je spolni predsodek, druga etični stereotip.
 - B. Prva je spolni stereotip, druga etnični predsodek.
 - C. Obe sta primer stereotipov.
 - D. Obe sta primer predsodkov.

62. **Dijaki se pri pouku psihologije pogovarjajo o fizičnem kaznovanju v družini. Marko reče: »Starši ne smejo udariti otroka, saj je v Sloveniji fizično kaznovanje otrok v družini z zakonom prepovedano.« Manca pa reče: »Že, že, ampak starši imajo vedno dober namen, čeprav fizično kaznujejo otroka.« Na kateri stopnji moralnega presojanja sta mnenji Marka in Mance?**
- A. Marko je na stopnji instrumentalno relativistične usmerjenosti, Manca pa na stopnji usmerjenosti v skladne medosebne odnose.
 - B. Marko je na stopnji usmerjenosti k družbeni pogodbi in demokratično sprejetim zakonom, Manca pa na stopnji usmerjenosti k poslušnosti zaradi strahu pred kaznovanjem.
 - C. Marko je na stopnji usmerjenosti k poslušnosti zaradi strahu pred kaznovanjem, Manca pa na stopnji instrumentalno relativistične usmerjenosti.
 - D. Marko je na stopnji usmerjenosti k zakonitosti in redu, Manca pa na stopnji usmerjenosti v skladne medosebne odnose.
63. **Socializacija v šoli pogosto poteka drugače kot v družini, saj v ospredje postavlja:**
- A. kognitivni razvoj posameznika in sodelovanje z drugimi.
 - B. emocionalni razvoj posameznika in sodelovanje z drugimi.
 - C. kognitivni razvoj posameznika in primerjanje ter tekmovanje z drugimi.
 - D. emocionalni razvoj posameznika in soustvarjanje socialne realnosti.
64. **Jaka je imel pomembno nogometno tekmo, na kateri se ni dobro izkazal. Bil je razočaran nad svojo igro. Ko žalosten pride domov in pove, da je igral slabo, ga starša objameta. Katera psihološka funkcija družine je razvidna iz vedenja staršev?**
- A. Varnost.
 - B. Samostojnost.
 - C. Sprejetost.
 - D. Uveljavljanje.
65. **Krog oblikovanja sedanjega vedenja (Bečaj, 1987) ponazarja, kako različni dejavniki vplivajo na dejansko vedenje otroka ali mladostnika. Kateri od navedenih dejavnikov v tem krogu ima največji vpliv?**
- A. Otrokova/mladostnikova zgodovina.
 - B. Trenutna družinska situacija.
 - C. »Klapa«, prijatelji.
 - D. Učitelji, šola.